

להפצת תורתו של הגהק
רבי הלל פאלאק זצלה"ה
אבדיק סאטערענגען
בעל הקודש הילולים

פרי קודש הילולים

בס"ד | תצוה זכור תשפ"ה | גליון מס' 153 | שנה ד'

דברי תורה על פי הספה"ק "קודש הילולים"

על ידי שעוסקים בגי' עמודי העולם השכינה שורה בישראל

להעלות נר תמיד (שמות כז, כ).

(שמות כה, ח), "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ודרשו, "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד", ונר מערבי היה העדות לבאי עולם על ענין זה.

ואף כשאין לנו משכן, יכול כל אחד ואחד ליכות להשראת השכינה, על ידי שיתדבק בגי' עמודי העולם, המבוארים במשנה בפרקי אבות (פ"א מ"ב), "שמעון הצדיק היה משיירי אנשי כנסת הגדולה, הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים".²

וזהו שאמרו חז"ל, "כל זמן שהיה שמעון הצדיק קיים", היינו כל זמן שעוסקים בגי' העמודים האלו שהעמיד שמעון הצדיק עליהם את העולם. אז "היה נר מערבי תדיר", שהוא "עדות לבאי עולם", גם בזמן הגלות, כאשר לא יהיה מקדש, "ששכינה שורה בישראל", על ידי שעוסקין בתורה ועבודה וגמילות חסדים.³ וזהו הרמז בדברי הכתוב, "להעלות נר תמיד". (ח"א רל)

רש"י פירש, "כל לילה ולילה קרוי תמיד", שבכל לילה ולילה היה מדליק את המנורה. ואין הכוונה שהנר דלק "תמיד", שהרי כתוב להלן "מערב עד בקר". אבל הרמב"ן פירש (על פי המדרש), שהכוונה לנר המערבי שהיה דולק תדיר, ביום ובלילה, וממנו היו מדליקים את שאר הנרות בערב.

לכאורה קשה על דברי הרמב"ן, שהרי אמרו חז"ל (תוספתא סוטה פ"ג ה"ז; וכ"ה ביומא לט, א; וברושלמי יומא פ"ו ה"א), "כל זמן שהיה שמעון הצדיק קיים, היה נר מערבי תדיר. משמת, הלכו ומצאוהו שכבה. מכאן ואילך, מוצאין אותה פעמים כבה, פעמים דלוק". ואם כן, שוב אינו "תמיד".

ואפשר לפרש בדרך רמז, דהנה אמרו חז"ל (שבת כב, ב), "וכי לאורה הוא צריך וכו', אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות, אמר רב, זו נר מערבי וכו'". דהנה כל מטרת המשכן היתה כמו שאמר הכתוב

על ידי בגדי כהונה התקדשו הכהנים לעורר את ישראל לתשובה

וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיִךְ לְכַבֹּד וּלְתַפְאֵרֶת וּגְו' וְעָשׂוּ אֶת בְּגָדֵי אַהֲרֹן לְקֹדֶשׁ לְכַהֵנוּ לִי (שמות כה, ב-ג).

ידי הבגדים היו הכהנים מתקדשים לעורר את העם, שהמעיל מכפר על לשון הרע, החושן על עיוות הדין, האפוד על הרעורר עבודה זרה וכו' (זבחים פח, ב).

וזהו הרמז, "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת", וכדפירש רש"י, "לקדשו על ידי הבגדים", כלומר לעשותו כלי כפרה על ישראל על ידי הבגדים.

אבל משה רבינו לא היה צריך לכל זה, כי גם מבלעדי הבגדים היה יודע הכוונות הפנימיות במה לעורר את העם לתשובה, והיה מוכן לכפרה גם בלי שילבש בגדי כהונה, ואף שהיה משמש בכהונה גדולה כל מ' שנה לא היה צריך לבגדים. וזהו שאמרו, שבשבעת ימי המלואים היה לו חלוק לבן, ע"ד הכתוב (קהלת ט, ח) "בכל עת יהיו בגדיך לבנים". ויבלא אימרא, היינו שלא היה צריך לבגד שיש בו אמירה, רמז למעיל המכפר על ענייני הדיבור. (ח"א רלח)

פירש רש"י, "לקדשו לכהנו ליי", לקדשו, להכניסו בכהונה על ידי הבגדים, שיהא כהן ליי".

איתא בגמ' (עבודה זרה לד, א), "במה שימש משה שבעת ימי המלואים וכו', בחלוק לבן שאין בו אימרא". ופירש רש"י, שהיה אסור לו לשמש בבגדי כהונה גדולה, לפי שנאמר "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך", והוא כור אצלם. והקשו התוס' (ד"ה במה שימש), מהא דאיתא בזבחים (קא, ב), שמשו היה משמש בכהונה גדולה כל מ' שנים, ומשמע שהיה מותר בבגדים, עיי"ש.

ונראה לפרש בדרך רמז, דהנה מה שפירש רש"י, שעל ידי הבגדים התקדש להיכנס לכהונה, כוונתו, דהנה הכהן הוא "כלי כפרה לישראל שמתו" (מתוך סדר העבודה "אתה כוננת" במוסף יו"כ), וכמו שבאכילת קדשים, "כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים" (ספסחים נט, ב), כך גם הבגדים היו כלי כפרה, שעל

1. תורת משה לאלשיך הקי'; שלי"ה הקי' תושב"כ פר' תרומה, תורה אור; ובשער האותיות אות ל', וכן כתב בראשית חכמה (שער האהבה פ"ו), וכבר נזכר בפירושו רבינו אפרים עה"ת, לאחד מהראשונים.

2. רבינו הגה"ק זצ"ל לא ציין מקור לענין זה של השראת השכינה ע"י גי' עמודי העולם, רק הסמיך לפירושו את מה שכתב בפר' תרומה (ח"א רכב), שגי' הכלים, ארון שולחן ומנורה, הם רמז לגי' העמודים, והם מביאים להשראת השכינה. ומצאתי לרבינו עובדיה ספורנו שכתב כן בפירושו למסכת אבות למשנה זו, וז"ל, "אמר, שיהעולם של ישראל - והוא שיהיה ענינם באופן שתשרה שכינה בתוכם ויהיו לרצון - עומד על שלשה דברים המשרים שכינה בישראל. כי אמנם על ידי העבודה תשרה שכינה, כאמרו (להלן כט, ט-י), "עולת תמיד לדורותיכם וכו' ונועדתי שמה לבני ישראל". ובתורה ובגמילות חסדים יהיו ישראל בצלמו כדמותו, ויהיו ראויים להיקרא בניו, והוא כאב את בן ירצה אותם, לשכנו בתוכם", עכ"ל.

3. ואפשר לדייק בשינוי הלשון, שבגמ' יומא איתא "מ' שנה ששימש שמעון הצדיק", ואילו בתוספתא שנינו, "כל זמן שהיה שמעון הצדיק קיים". ולפי דברי רבינו מובן לשון התוספתא, שלא רק במ' שנה ששימש התקיים "נר תמיד", אלא "כל זמן שהיה שמעון הצדיק קיים", כלומר כל זמן שמקיימים את גי' עמודי העולם שהזכיר במשנה.

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם
בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..."
שם בהקדמה

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר
בשבילי איזה דבר בכל שבוע..."
קודש הילולים ח"א עמ' ז'

הַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנִעְשִׂים (אסתר ט, כח).

ידי מצוות פורים, אך קריאת פרשת זכור באה להזכיר לנו שכונתנו של עמלק היתה מעולם להכשיל את ישראל ולפגום בקדושתם [כדכתיב (דברים כה, יח) "אשר קרך", וכמו שפירש רש"י (שם)], וכן בסעודתנו של אחשוורוש היתה מזימתם להכשיל את ישראל באכילה ושתיה ופריצות. ועל ידי זכירת עמלק יישמרו בימי הפורים, שלא ירבו באכילה ושתיה וכו', והכל יהיה בקדושה וטהרה. (ח"א רלה)

הנה מכאן דרשו חז"ל (מגילה ל, א), שצריך להקדים זכירה לעשיה, ועל כן תקנו קריאת פרשת זכור לפני פורים. והקשה על זה השל"ה הק' (תורה שבכתב פ"ר תצוה, תורה אור, דרוש לפ"ר זכור) על פי דברי העקידה (שער נא), שקיום המצוות של ימי הפורים מביאים לזכירת מעשה עמלק. ואם כן, היה צריך לקרוא פרשת זכור אחרי פורים, עיי"ש. ונראה לפרש, דאין הכי נמי את מצוות זכירת מעשה עמלק מקיימים על

ההתעוררות מדברי המוכיחים כתיבת פני הפרענות

ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד (במדבר כד, כ).

ויבוא עמלק וגו'. וזהו "ראשית גוים עמלק", ה"ראשית" כלומר הראשי תיבות של "עמלק" הם ע"מרים משה לוי קהת, שעדיף לקבל את המוסר מהמנהיגים שעמדו להוכיח את העם. אבל אם אין שומעים להם, אזי "ואחריתו" היינו הסופי תיבות של שמות הצדיקים הנ"ל הם מית"ה, שהקב"ה מעמיד להם אויבים כהמן ועמלק, אמנם אחריתם של אותם רשעים הוא "עדי אובד", כמו שהיה אצל עמלק והמן. (ח"ב צא)

הנה בספר מגלה עמוקות כתב רמז, עמלק ראשי תיבות ע"מרים משה לוי קהת, וסופי תיבות שלהם מית"ה.

ונראה לפרש, דהנה השי"ת מעמיד לפני ישראל מנהיגים שייסרו אותם להחזירם למוטב. ואם אינם שומעים להם, מעמיד להם מלך שגזרותיו קשות כהמן (סנהדרין צו, ב), וגדולה הסרת הטבעת יותר מיסורי הנביאים (מגילה יד, א). והראשון להיות המייסר הוא עמלק, כמו שאמרו חז"ל (ה"ד ברש"י שמות יז, ז) על סמיכות הפסוקים, "ועל נסותם את ד' לאמר היש ד' בקרבנו אם אין וגו'

דברי תענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, חותנו של רבינו הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

האותיות שנכתבו באבני החושן בנוסף לשמות השבטים

האבנים תהיינ על שמות בני ישראל וגו'.

לגבי האותיות שהיו על האבנים הקשו בגמרא (יומא ע"ג), והא לא כתיב בהו צד"י. אמר רב שמואל בר יצחק, 'אברהם יצחק ויעקב' כתיב שם. והא לא כתיב טי"ת, אמר רב אחא בר יעקב, 'שבטי ישורון' כתיב שם, ע"ש היטב.

והקשה המהרש"א בחידושי אגדות, שבתלמוד ירושלמי (יומא סוף פ"ז) תירצו, שהיה כתוב 'שבטי ישראל', ומדוע לא תירצו כן בגמ' דידן, אלא נקטו 'שבטי ישורון'. ויישב קושייתו, דשם 'ישראל' היינו שם 'יעקב' - שכבר נכתב עם אברהם ויצחק, אבל 'ישורון' הוא שמו ית' שמצטרף עם האבות והשבטים. ולפי זה היו בחושן ע"ב אותיות נגד שם של ע"ב, כמו שכתבו המקובלים. ובנימין היה מלא, כמו שמצינו במסכת סוטה (דף ל"ה) לגבי אפוד, עיי"ש.

והנראה לדעתי בעז"ה ליישב קושיית המהרש"א, בהקדם מה ששמעתיה בשם הגאון החסיד מוה"ר שמשון אוסטרופולי זצלה"ה הי"ד, שהיה מדקדק, מדוע לא הקשו בגמרא על אות ח' שאינה נמצאת בשמות השבטים [- כמו שהקשו בירושלמי שם], וגם על אות ט' היו צריכים להקשות לפני שהקשו על אות צ'. ותירץ בטוב טעם עפ"י סוד עמוק, דהמקשן ידע שמספר כל האותיות שבחושן צריכות להיות כמנין אחד מארבע שמות מילויי שם הוי"ה, עב סג מה בן -] שם הוי"ה במילוי י, יו"ד ה"י וי"ו ה"י, בגימטריא ע"ב; יו"ד ה"י וא"ו ה"י, בגימ' ס"ג; במילוי א, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, בגימ' מ"ה; במילוי ה, יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה, בגימ' ב"ן. ולכן לא הקשו מיד על האותיות ח' ט', כיון שמנין שמות השבטים עצמם הם חמשים אותיות, ואם יכתבו בצידם ח' ט', יהיה מנין האותיות כמנין שם ב"ן.

אך על הצ' קשה, דאין לומר שגם אות צ' היתה כתובה בצד שמות השבטים, כי אז הלא יהיה מספר האותיות נ"ג, ולא מצינו שם במנין כזה. ותירצה הגמ', שהיה כתוב 'אברהם יצחק ויעקב' דהוי י"ג אותיות, ועם החמישים של השבטים עולה למנין שם ס"ג. ורק אז הקשו על אות ט', שכבר אי אפשר לתרץ שהיה כתוב ט' בצד, כי אם כן הוי ס"ד אותיות ואין כזה שם. ותירצו, 'שבטי ישורון' דהוי תשע אותיות, ועם מנין ס"ג אותיות עולה הכל כמנין השם ע"ב, ע"כ דברי פה הקדוש, ושפתותיו יהיו דובבות בקבר.

והנה לגבי שתי אבני האפוד שנינו בגמרא (סוטה ל"ה), וחמישים אותיות היו, עשרים וחמש על אבן זו ועשרים וחמש על אבן זו. ומבואר שם (דף ל"ה) דמנין חמישים אותיות הוא אם 'בנימין' נכתב מלא. ולפי זה, באבני החושן, למי"ד 'בנימין' נכתב חסר לא יהיו אלא ע"א אותיות, גם לאחר שנתוסף 'שבטי ישורון'. והדרה הקושיא, היאך יהיה מנין האותיות כמנין אחד משמות הוי"ה. אבל אם נכתב 'ישורון' מלא, אתי שפיר אפילו למי"ד 'בנימין' חסר, שיהיו שבעים ושתים אותיות כמנין שם ע"ב.

לפי זה מתורץ מדוע נקטו בתלמוד בבלי 'שבטי ישורון'. כי לכתוב 'שבטי ישראל' לא יועיל למי"ד 'בנימין' חסר, דאז האותיות של שמות השבטים הם מ"ט, ועם 'אברהם יצחק ויעקב' הם ס"ב, ועם 'שבטי ישראל' לא הוי אלא ע"א. אך כשכתבו 'ישורון', אזי למי"ד 'בנימין' מלא כתבו 'ישורון' חסר, ולמי"ד 'בנימין' חסר כתבו 'ישורון' מלא, והוי לכולי עלמא כמנין שם של ע"ב. ואפשר שזו היתה כוונת המהרש"א בתירוצו, עיי' בדבריו [המובאים לעיל], וקיצר המעתיק. ודוק וקל להבין.

נא להתפלל וללמוד לזכות

הרה"ח יואל בן חוה גיטל הי"ו

לרפואה שלימה במהרה

בתוך שאר חולי ישראל

לעילוי נשמת

מרת אסתר בת רבינו הילל פיקסעל ע"ה

נלב"ע בליל ש"ק י"ג אדר תרפ"ט

ת.נ.צ.ב.ה

בגליון 52 הובאה סקירה קצרה על תולדותיה

לעילוי נשמת

הרה"ח יוסף ב"ר משה צבי בנימין ז"ל נלב"ע י"ג אדר תשמ"ג

הרה"ח יוסף ז"ל בן יבלחט"א הרה"ח

ר' חיים יחזקאל בנימין

נלב"ע י' אדר תש"פ

תנצב"ה

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (קודש הלילים בהקדמה)